

Dne 15.11.2011 se konalo v Hotelu Mercure v Ostravě neformální setkání novinářů a pracovníků Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě na téma „Vliv ovzduší na zdraví populace Ostravy a Moravskoslezského kraje“. Setkání svým sdělením uvedla ředitelka KHS Ostrava MUDr. Helena Šebáková. Tato prezentace již zazněla na nedávném semináři v Klubu Atlantik a je k dispozici na internetových stránkách KHS Ostrava www.khsova.cz.

Poté následovala řízená tisková konference s přítomnými zástupci sdělovacích prostředků. Zúčastnili se například zástupci redakcí České televize, TV Nova, TV Polar, Českého rozhlasu, MediaFax a dalších.

KHS pro zástupce médií připravila materiál, který stručnou formou umožňuje orientaci v této laickou i odbornou veřejností velmi sledované problematice.

Vliv ovzduší na zdraví populace Ostravy a Moravskoslezského kraje

Podle odborníků lidské zdraví v zásadě ovlivňují tyto klíčové aspekty: způsob života, socioekonomické faktory (např. vzdělání, zaměstnání, příjem, úroveň bydlení), genetické předpoklady, okolní prostředí (kvalita vody, půdy, ovzduší, hluk aj.) a úroveň zdravotnických služeb. Nejvýznamnější jsou faktory, které utvářejí způsob života. Jedná se například o výživu, kouření, konzumaci alkoholu, pohybové aktivity, psychické napětí nebo stres. Tyto faktory ovlivňují zdraví asi ze 40 %, socioekonomické faktory asi z 30 %, genetické dispozice asi z 10 %. Vliv životního prostředí (včetně pracovní expozice a kvality vnitřního prostředí budov) se odhaduje přibližně na 10 %. Poslední klíčový aspekt, úroveň zdravotnických služeb a lékařské péče, má dopad na kvalitu zdraví rovněž asi z 10 %.

Dopad životního prostředí na zdraví populace bývá ve společnosti spíše přeceňován, nicméně kvalita ovzduší skutečně je jeden z klíčových faktorů ovlivňující zdraví. Vzduch, který dýchají obyvatelé Moravskoslezského kraje, nejvýznamněji ovlivňuje prach.

K označení prašných látek v ovzduší je používáno mnoho pojmů. Setkáváme se s pojmy tuhé znečišťující látky (TZL), pevný aerosol, prašný aerosol, polétavý prach, zejména v zahraniční literatuře pak suspendované částice - suspended particulate matter (SPM), celkové suspendované částice - total suspended particles (TSP), černý kouř (black smoke). Z dosavadních poznatků je zřejmé, že prachové částice v ovzduší představují významný rizikový faktor s mnohočetným efektem na lidské zdraví. Na rozdíl od plynných látek nemají specifické složení, nýbrž představují směs látek s různými účinky. Současně působí i jako nosič pro plynné škodliviny (SO_2 , NO_x).

V současné době se hlavní význam klade na velikost částic, která je rozhodující pro průnik a jejich uložení v dýchacím traktu. Rozlišují se částice PM_{10} , které mají aerodynamický průměr do 10 μm a pronikají do spodních dýchacích cest. Jemnější částice $\text{PM}_{2,5}$ s aerodynamickým průměrem částic do 2,5 μm pronikají až do plicních sklípků, nejjemnější částice se mohou dostat i do krevního řečiště.

Jemné částice mohou obsahovat jak uhlíkaté látky, které mohou zahrnovat řadu organických sloučenin s možnými mutagenními či karcinogenními účinky (PAU, benzen), tak soli (sulfáty, nitráty) nebo těžké kovy (arzén). Jemné částice setrvávají v ovzduší dny až týdny a vytvářejí více či méně stabilní aerosol, který může být transportován stovky až tisíce km.

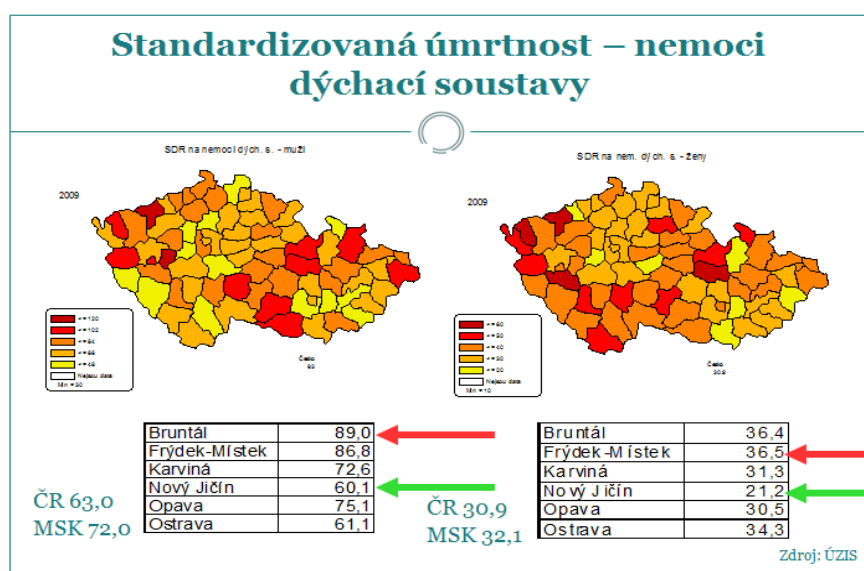
Hrubší částice podléhají rychlé sedimentaci během minut až hodin s přenosem řádově do kilometrových vzdáleností. Větší prachové částice mohou působit dráždivým účinkem a mohou zhoršovat již existující onemocnění (jako jsou např. nemoci dýchacího systému, oběhové soustavy, alergie či astmata).

„Pro mnohé polutanty neexistuje bezpečná koncentrace bez dopadu jejich účinků na zdraví. Zároveň ale neexistuje tak čisté ovzduší, které by vylučovalo expozici cizorodým škodlivým látkám. Je proto nutné hledat míru přijatelného rizika člověka a jeho zdraví,“ poznamenala MUDr. Helena Šebáková, ředitelka Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě, vycházejíc z poznatků WHO.

Přehled vybraných zdravotních ukazatelů ve vztahu k ovzduší

Nemoci dýchacího ústrojí

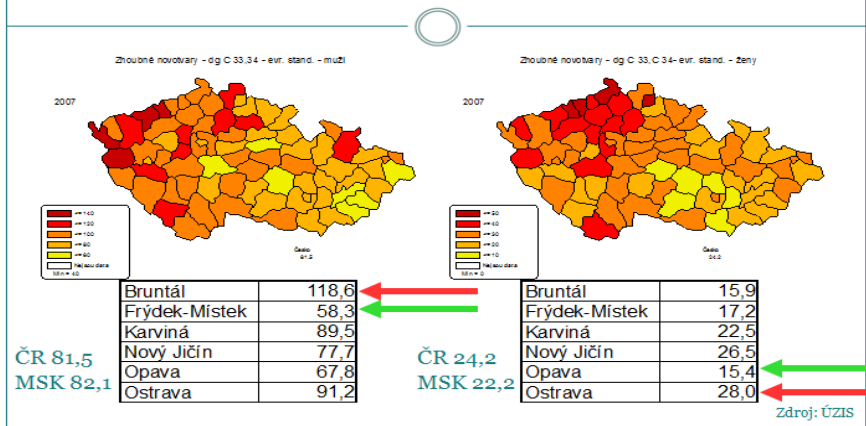
Podle statistiky Ústavu zdravotních informací a statistiky ČR (ÚZIS) je nejvyšší úmrtnost na nemoci dýchacího ústrojí u mužů v Moravskoslezském kraji (MSK) v Bruntále a u žen ve Frýdku-Místku. V Ostravě v porovnání se zbytkem kraje podléhá těmto nemocem méně mužů, u žen tato statistika dosahuje průměrných hodnot.

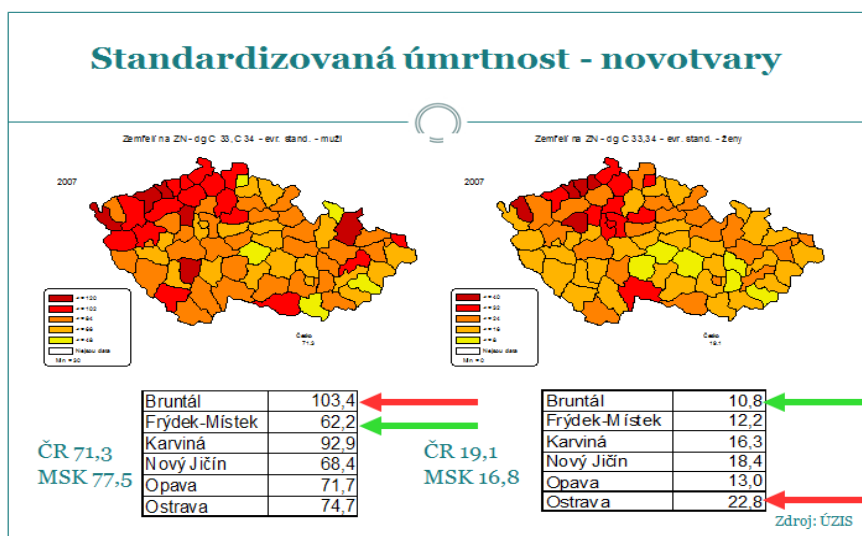
Zhoubné nádory

Výskyt zhoubných nádorů v Moravskoslezském kraji je velmi rozdílný u mužů a žen. Nejvíce mužů zde trpí zhoubnými nádory v Bruntále, nejvíce žen v Ostravě. Nicméně celkově ženy žijící v MSK ale onemocní zhoubnými nádory méně, než je průměr republiky, podobně jako u úmrtnosti zapříčiněné zhoubnými nádory.

Zhoubné novotvary - incidence

Standardizovaná úmrtnost - novotvary

Novorozenci s vrozenou vadou

Nejvíce novorozenců s vrozenou vadou se v období 2005 až 2009 v rámci MSK narodilo v Bruntále a na Opavsku. Ostrava dosahuje průměrných hodnot České republiky.

Živě narození s vrozenou vadou na 10 tisíc živě narozených

